

Article Info	ARAŞTIRMA MAKALESİ	
Title of Article	Minimalist Müziğin Elektronik Müzik Üzerine Etkisi	
Corresponding Author	Ruken GÜLERYÜZ Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Müzik ASD, Kompozisyon Bölümü rukenguleryuz@gmail.com	
Submission Date Admission Date	27/01/2018 / 15/03/2018	
How to Cite	GÜLERYÜZ, R.. (2018). Minimalist Müziğin Elektronik Müzik Üzerine Etkisi , Kent Akademisi, 11 (33), Issue 1, Link:	ORCID NO:

Minimalist Müziğin Elektronik Müzik Üzerine Etkisi

Ruken GÜLERYÜZ¹

¹Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Müzik ASD, Kompozisyon Bölümü
rukenguleryuz@gmail.com

ABSTRACT:

Effect of Minimalist Music on Electronic Music

Minimalism, in modernism, is an important art movement, which emerged in America in 1960s. Opposite to the intense statement of abstract expressionism, Minimalism emphasizes purity, simplicity, clarity and objectivity. It is influenced by the mysticism and spiritual philosophy of the East. In music with a similar approach it is aimed to achieve pure, simple, hypnotic impact creation. Therefore it uses simplification of melody, form, instrumentation, and notation. It elaborates the general sensation of the work without allowing the focus of audience. This approach exists specifically within the sub categories of our daily electronic music such as IDM, Chill Out, or Ambient. While, Minimalists represent this with partitür, electronic musicians actualize this through the creation of “loop”, small motifs that are juxtaposed in sequence with the help of musical programs in digital environment. This study will examine the common ground of the production of Minimalism and Electronic Music and mention briefly the reasons.

KEYWORDS: Minimalism, phasing, loop, electronic music, Steve Reich

ÖZET

Minimalizm, modernizm içerisinde, 1960’larda Amerika’da ortaya çıkan önemli bir sanat akımıdır. Soyut dışavurumculuğun yoğun anlatımına tepki olarak, sadeliği, yalınlığı, netliği, objenin obje olma özelliğini vurgular. Doğu’nun mistisizminden ve ruhani felsefesinden etkilenmiştir. Müzikte benzer bir yaklaşımla, eserlerde yalın, sade ve hipnotik bir etki yaratılması amaçlanmıştır. Armoni, melodi, form, enstrümantasyon ve notasyonda sadeleştirilmeye gidilmiştir. Dinleyicinin odaklanmasına imkân verilmeksizin, eserin genel duygusunu yakalamasına özen gösterilmiştir. Bu yaklaşım, özellikle günümüz elektronik müziğinin IDM, Chill Out ya da Ambient gibi bazı alt türlerinde de varlığını sürdürmektedir. Minimalistler bunu partitür üzerinde sunarken elektronik müzisyenler dijital ortamda müzik programlarıyla “loop” adı verilen küçük motiflerin art arda getirilerek, yavaşça değiştirilmesi şeklinde gerçekleştirirler. Bu çalışmada Minimalizm ile Elektronik müzik üretimindeki ortak noktalardan bahsedilecek ve nedenlerine kısaca değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Minimalizm, evreleme, döngü, elektronik müzik, Steve Reich

Minimalist Müziğin Elektronik Müzik Üzerine Etkisi

GİRİŞ:

Minimalizmin pek çok sanat akımında olduğu gibi kendisinden önce var olan sanat akımlarının bir kısmından etkilendiği ya da bir kısmına tepki olarak çıktığı söylenebilir. 1920'lerden sonra fotoğrafın ortaya çıkışıyla, gerçekçiliğe duyulan tepki sonucu sanatçılar, iç görü, hayal gücü, çağrışım ve imgelemeye önem vermeye başlamış, bu yaklaşım da sürrealist ve dışavurumcu akımların ortaya çıkmasına neden olmuştur. 1960'lara gelindiğinde ise sürrealizmin biçime ve duyguya verdiği aşırı öneme tepki olarak gerçekçilik olgusu yeniden gündeme gelmiştir. Yoğun olarak işlenen imgelemler, yerini yeniden gerçeklik arayışına bırakarak Minimalizmin oluşmasına zemin hazırlayan, nesnellik, işlevsellik ve sadeliğin vurgulandığı Konstruktivizm, De Stijl, Supermatizm ve Pürizm gibi akımların doğmasına neden olmuştur. Dışavurumcu yapıtlarda her ayrıntıda göze çarpan yoğun varoluşsal anlam kaygısına karşın, Minimalist yapıtlarda rasyonel bir yaklaşımla simetri ve düzen öne çıkmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri kendisini dünyaya ispatlamış kapital bir güç olmasına karşın sanat alanında Avrupa etkisinden kurtulamamıştır. Sanat alanındaki bağımsızlık arayışları Amerikan kökenli sanatçıların öncülüğünü yaptığı, sonraları uluslararası bir sanat hareketine dönüşecek olan Minimalizmin çıkışında etkili olmuştur. Teknolojiyle birlikte hızlanan ve tüketimi benimseyen toplumsal hayatın karmaşası içerisinde, doğunun Zen ve Budizm kültürünün sadeliğini, yalnlığını ve sessizliğini vurgulayan felsefesiyle Minimalizm, toplum tarafından kolayca benimsenmiştir. Yalın strüktürler ve post-kübit plastik anlayış hâkimdir. "Cool Art", "ABC Art", "Serial Art", "Primary Structures", "Art in Process", "Systemic Painting" gibi terimler Minimal Sanat kapsamında sıklıkla kullanılmış, ancak hiçbirinin "Minimal" sözcüğü kadar açıklayıcı olmadığı söylenebilir. Malevich ve Mies'in öncülük ettiği bu sanat anlayışı, 1960'larda bir grup Amerikalı sanatçı ve düşünür tarafından kavramlaştırılmıştır.

1. Müzikte Minimalizm

Müzikte Minimalizm, 1960'larda Amerika'da çağdaş müzik türlerinden biri olarak, Avrupa Serializmi'ne ve John Cage'in de içinde bulunduğu New York School'a tepki olarak ortaya çıkmıştır. Kısa sürede San Francisco ve New York'un alternatif mekânlarında ilgi görmeye başlamış, Amerikada bir grup besteci tarafından yaygın olarak tercih edilir bir hale gelmiştir. Bu etkileşim, Louis Andriessen, Karel Goeyvaerts, Michael Nyman, Gavin Bryars, Steve Martland, Henry Gorecki, Arvo Part ve John Tavernar gibi Avrupalı bestecileri de etkisi altına almıştır.

Erken dönem Minimalistlerden La Monte Young ve Terry Riley, Cage'in deneyseliliğinin devamı gibi görülmekteydi. Terry Riley'den sonra Minimalizm akımı özellikle Steve Reich, John Adams, Philip Glass, Michael Nyman, Louis Andriessen gibi bestecilerle gelişim gösterdi.

"Minimal Müzik" terimi ilk defa 1968 yılında Michael Nyman tarafından, bir eleştirmen olarak Londra'da gittiği bir konserde Danimarkalı bir besteci olan Henning Christiansen'in eseri ile ilgili verdiği bir röportajda kullanılmıştır. Bunu Türkiye'de vereceği bir konser öncesinde Akşam gazetesine verdiği röportajında şöyle anlatır:

Evet, "Minimal Müzik" terimini 1968 senesinin Ekim ayında, tarihte ilk kullanan eleştirmen bendim. Terimi de aslında tesadüfen buldum. O tarihte herkesin aşına olduğu "Minimal Sanat" teriminin müzikteki karşılığı oldu.

Bu terimi, başlangıç olarak dinleyiciye ciddi bir ayrıcalık tanımayan ancak zeki dinleyicinin çağdaş tını ve işleyiş arayışını tatmin edici, pop müzik ve dünya müziğinin kültür turizminin kısıtlamalarının ötesine geçen bir müzikal zeka olarak tanımlayabiliriz. (Kavuşan, 14.12.2012)

Nyman, "The Piano"(1993) filmine yazdığı müzik ile Minimalist müzikte kendisine önemli bir yer edinmiştir. "The Piano"da soru ve cevap olarak iki cümle yer alır. Bu cümlelerin tekrarlarından örülmüş birkaç akorlu, sade bir armoni ve form ile akıcı bir müzik yaratılmıştır.

La Monte Young'ın 1958 yılında seslendirilen "Yaylı Trio"su ilk Minimal eser olarak kabul edilir. Parça dizisel bir teknikle yazılmış, süresi uzun notalar ve suslardan oluşmaktadır. Eser viyolada do diyez notası ile başlar, keman ve çello, re ve mi bemol sesleriyle viyolaya eşlik eder. İlk notası ortalama dört dakika sürmektedir, sonrasında ise dört ölçü sus gelmektedir. Young bu çalışmasında Webern'in müziğinden etkilendiğini belirtmiştir. (Eaton, 2008,15)

Webern'in müziğindeki Puantalist üslup ile Minimalist üsluptaki durağanlık ve yalınlığın benzerliği bu etkiyi yaratmış olabilir.

Morton Feldman'ın "Four Piano Pieces" (1957) eserinde dört piyanist aynı notayı belirlenen farklı tempolarda çalar, böylece kompozisyonun sonuçlandırılmasını sanatçılara bırakır. Eser bu şekilde rastlantısal olduğu için geleneksel kesin notasyon fikrinden uzaktır. (Nook, 2017) Aynı yaklaşım Terry Riley'in "In C" sinde de kullanılmıştır.

Terry Riley'in çalışması "In C"de (1964), orkestranın her üyesi, öngörülen zamanda müziğe katılır. Bu eser tek bir partitür sayfasında bazıları sadece bir ya da iki gibi birkaç notadan oluşan, elli üç motiften oluşur. Süre belirtilmediği için notaların azlığına rağmen, parça bir saat kadar sürebilir. Terry Riley'in "In C" adlı eserinde doku ilk olarak kısa, tekrar eden ritmik kalıplardan oluşur. Parçada uzun melodik cümleler yoktur ve ritim genellikle tekrarlarla seslendirilen onaltılık notalardan oluşur.

The image displays the musical score for Terry Riley's "In C". The score is written in G major and consists of 53 numbered measures. The notation is minimalist, featuring repetitive rhythmic patterns and a limited melodic vocabulary. The score is organized into several systems, with measures 1-6 on the first line, 7-10 on the second, 11-15 on the third, 16-21 on the fourth, 22-24 on the fifth, 25-28 on the sixth, 29-34 on the seventh, 35-42 on the eighth, 43-47 on the ninth, and 48-53 on the tenth. The score is published by Celestial Harmonies, with copyright dates 1964 and 1989.

Şekil 1. Terry Riley, "In C"

Minimalizmde kompozisyon yaratımı ve müzikal algı, serializmden oldukça farklıdır. Serial yani dizisel müzikte, art arda sıralandığında uyumlu bir etki oluşturulmamasına özen gösterilerek bir dizi yaratılır ve dizinin her sesine eşit oranda önem verilir. Belirli bir sesin baskınlığından, tonalite ve tonal duyuştan özellikle kaçınılır. Oysa minimal müzikte bunun tam tersi yaratılmaya çalışılır. Görsel sanatlara benzer şekilde, müzikte akademik yaklaşımla üretilen eserlerdeki karmaşık ritim, dizi ve armoniden tamamen uzaklaşılarak, sadelik ve basitliğe önem verilir. Az malzeme ile sade bir müzik yaratımı amaçlanmıştır. Bunun için kısa ve sade bir ezgi, birkaç akor, modal bir dizi, basit ritim kalıpları kullanılır. Atonal ya da on iki tonlu dizilerden, uzun melodilerden ve karmaşık akor, motif ve ritimlerden kaçınılır. Diğer bir ifadeyle bir eserin Minimalist bir stilde yazıldığı söyleyebilmek için o eserde diatonik bir dizi, sade bir armoni, sabit ve düzenli ilerleyen bir ritmik devinimin olması gerekir. Melodiyi ise uzun cümleler yerine

yinelenen kısa motiflerin ritmik döngüsü oluşturur. Değişen ve gelişen form yerine tekrarlardan oluşan bir form kullanılır. Motif kalıpları tekrarlı bir form yapısı içerisinde küçük değişikliklerle dönüştürülür.

Amerikalı bir akademisyen ve müzik eleştirmeni olan Kyle Gann Minimalist müzikte olması gereken birtakım özellikleri şu şekilde sıralamıştır;

- a) Statik armoni
- b) Kısa motiflerin tekrarı
- c) Devamlı bas
- d) Aşamalı süreç
- e) Evreleme(motif kalıplarının kaydırılması)
- f) Yer değiştirerek elde edilen dizilim
- g) Sabit bir tempo
- h) Statik enstrümantasyon
- i) Basit tonalite kullanımı, (Young, Conrad, Niblock, ve Riley gibi erken Minimalistlerde ortak bir özelliktir fakat Reich ve Glass'ın uyguladığından farklı olarak ayrılmaktadır).
- j) Batı etkisi dışındaki müzik veya kültürlerden etkilenme (Young, Riley, ve Glass Hint müziğinden, Reich, Africa davullarından etkilenmiştir). (Newmusica, 2017)

Minimalizmde ritim; armoni, kontrpuan ya da melodinin geleneksel önemine bağlı bir müzik unsuru olmaktan öte, armoni ve melodiden daha baskın ve daha önemli hale gelmiştir. Poliritim kullanımı yaygındır. Ritim geçmişte de bazı besteciler tarafından ön planda kullanılmıştır. Chopin, karmaşık ritmik kombinasyonları “rubato” gibi tempo değişim terimleriyle elde etmiş, Scriabin ise biraz daha ileri giderek eserlerinde çapraz ritimler kullanmıştır. Scriabin'in ritimlerde uyguladığı bu değişimler ritmik kalıpları ön plana çıkartır. Igor Stravinsky'nin müziğinde de benzer şekilde poliritimlerin sıklıkla kullanımı ile ritim öne çıkar. Messiaen, palindromik ritimler, eklenen ritmik öğeler, eser içerisinde ritmik canonlar ve Reich'in da kullandığı genişleme ve eksiltme gibi teknikleri eserlerinde yoğun bir şekilde uygulamıştır.

Minimal müzik 1960'lı yıllarda oluşmaya başlar ancak tekrarlama(repetition) tekniğini müzik tarihinde farklı örneklerde görmek mümkündür. Bach, Beethoven, Stravinsky, Satie ve Stockhausen'in müziklerinde tekrarlamalar, ostinato ya da varyasyon olarak karşımıza çıkmaktadır.

Minimal müzik; Yerli Amerikan, Afrika ve Uzak Doğu müziklerinden, Zen ve Budizmden, bant kayıtlarından ve Pop Art'tan etkilenmiştir. 1970'li yıllarda batılı besteciler esin kaynaklarını Afrika ve Uzak Doğu ülkelerinin tınlarında aramaya başlarlar. Japonya, Bali, Endonezya, Hindistan ve Afrika müziklerine büyük ilgi duyulur. Bu toplumların geleneksel müziği, çalgıları, ritimleri ve form yapıları ile batı müziğine yeni tınlar kazandırılır. Minimalist besteciler bu müziklerin etkisinde büyüdü, kendinden geçiren bir müzik yaratmayı amaçlamışlardır. Akılda kalıcı karakteristik bir melodi ya da ritim etkisinden uzak, ayrıntıdan ziyade bütüne dair bir algı oluşturulmaya çalışılmıştır. Büyüleyici ve derin düşüncelere daldıran tekrarlı Java ve Bali gamelan müziği, bestecilere basit fazların tekrarlarıyla kompleks form oluşturulabileceği fikrini vermiştir.

Minimalizm akımının en bilinen bestecileri Steve Reich ve Philip Glass kabul edilir. Reich, ritim kalıplarına yoğunlaşmış, “phase shifting”(faz kayması-evreleme) tekniğiyle ritim üzerinde oynamalar yaparak hipnotik bir etkiye ulaşmıştır. Bunun yanı sıra Glass bu etkiyi çoğunlukla alışılmışın dışında armoniler ve formda anlaşılması zor değişikliklerle elde etmektedir. Psiko akustik bir etki yaratma çabası vardır.

Tekrarı bolca kullanan Minimalist bestecilerin eserlerinde uyguladığı statik ve uyumlu armoni, küçük aralıklar, statik ritim ve belirsiz değişiklikler ortaya meditatif bir müzik çıkarmıştır. Ortaya çıkan bu etki nedeniyle Minimal besteciler “New York Hipnoz Okulu” olarak da adlandırılmışlardır. (Strickland, 2000, 242). Hipnotikler arasında La Monte

Young, Terry Riley, Steve Reich ve Philip Glass bulunur. Örneğin Steve Reich Piyano Phase adlı eserinde, hipnoz etkisini ritimdeki fark edilmesi zor küçük değişikliklerle oluşturmuştur.

Minimalist müzik, gelenekselden farklı bir dinleme tekniği gerektirmektedir. Dinleyicinin, eserin melodisini ya da ritmini hatırlaması pek mümkün değildir. Belirli bir müzik fikrinin anlatımından ziyade bütüne dair soyut bir etki bırakma amacı taşınır. Farklı temalar, motifler, zıt yapısal birimler, ses ilişkileri, zıtlıklar, gerginlik ve gevşeme gibi diyalektik bir süreç ve net bir kuliminasyon(zirve noktası) yoktur. Zaman algısı, bir çeşit soyutlama ile uzun süre belirsiz ve sabit kalır.

Reich'in "Six Pianos" eserinin partitürü doğaçlamaya yer vermeyen kesin bir notasyona sahiptir. Tekrarlamaların oldukça yavaş bir zaman dilimi içerisinde gerçekleşmesi, eserde herhangi bir odak ve baskınlık hissini ortadan kaldırır. Bir dinleyici için dinlemesi biraz zor bir çalışmadır. Ciddi bir yoğunlaşma gerektirir çünkü ritmik vurgu ve motiflerdeki ufak değişiklikler, yeni motifler ve kombinasyonlar ortaya çıkarır. Örneğin, orkestra tarafından seslendirilen sekizlik notalarla örülü bir ölçülük motif kalıbı piyanoda adım adım eklenen tek bir notayla değişime uğrar. Bu motif kalıbı, ikinci piyano tarafından farklı bir vuruşta getirilerek tekrarlanır ve böylece yeni bir ritmik kalıp oluşur.

Gana'ya yaptığı gezi esnasında karşılaştığı Afrika müziğinin ritmik kalıpları ve tekrarları, Reich'in kompozisyon tekniği ile yapısal olarak güçlü benzerliklere sahiptir. Reich, bu gezi ile vurma çalgılara karşı olan ilgisini fark ettiğini, bunun yanı sıra akustik çalgıların elektronik çalgılarla birlikte kullanımında daha zengin bir tının ortaya çıkabileceği fikrinin oluştuğunu belirtir. (Carter, 2008,68-69) Reich, kendi müziğini hipnotik olarak tanımlar.

2. Elektronik Cihazlarla Yeni Tını Arayışları

1960'lı yılların ortalarından itibaren kayıt cihazlarının Minimalist eserler üzerinde etkisi büyük olmuştur. Terry Riley tekrar eden akustik enstrümanları ve ritmik kalıpları genişletmek için basit ses kayıt cihazlarından tasarlanan bant looplarını kullanır. İlk olarak bant loop'u 1961 yılında Mescaline Mix adlı eserinde, "delay(gecikme)" yardımı ile konuşma kayıtlarını tekrarlayarak ve katlayarak yavaş yavaş dönüştürmek için kullanmıştır.

Reich, Riley'nin "She Engrends Me" (1963) gösterilerinde yer almış ve Riley'nin ilk konserlerinden biri olan "In C"de çalmıştır. In C'de uyguladığı modüler yapı, enstrümanların bir sonraki motife geçmeden önce birçok kez aynı motifi tekrarlaması, Reich'in ilgisini çekmiştir. Riley'nin küçük motif ve cümlelerde uyguladığı ekleme, çıkarma ve tekrarlarla müziği dönüştürmek için kullandığı bu teknikten çok etkilenmiştir. Reich ilk olarak faz kaydırma çalışmasını iki Wollensack ve bir Ampex teyp kayıtlarıyla yapmış, daha sonra, bantlardan birini tutarak ve birinin dönme hızını kontrollüce değiştirerek istediği sonuca ulaşmıştır. Reich'in erken dönem eserlerinin içeriği esasen Riley'in içeriğiyle aynı olmasına rağmen, bunların oluşturulma biçimi farklıdır. Reich'in bantta tekrar eden motif kalıpları kullanarak yarattığı ilk eseri "It's Gonna Rain"dir (1965) ve evreleme fikrinin ortaya çıkmasına sebep olur. Come Out, It's Gonna Rain ve Piano Phase gibi yapıtları devrim niteliğindedir. Bu çalışmalar Reich'in enstrümantal müziğini ve sonraki eserlerini etkiler. Enstrüman ağırlıklı eserlerinin bir bölümü, bu kayıt döngüsü tekniğinin simülasyon denemesidir.

1966 sonlarından itibaren Reich, canlı elektronik müzik performansları gerçekleştirmeye başlamıştır. Elektronik ilgisinin nedeni, elektronik tınların akustik tınlarla birlikte kullanımının malzemeyi ve dolayısıyla da tınıyı zenginleştirmesidir. Steve Reich'in eserleri "Live-Looping" hareketi üzerinde çok önemli bir rol oynamıştır. Elektronik enstrümanların kullanımı, tekrarlayan form anlayışına uygun olduğu için Minimalistler tarafından kullanılmıştır.

• Kayıt Teknolojisinin Gelişimi

1877'de Thomas Edison tarafından, seslerin kaydedilmesini ve tekrar edilmesini sağlayan ve plak çaların ilk hali olan fonografi icat edilmiştir. İlk elektronik enstrüman olarak kabul edilen "Telharmonium" ise 1906 yılında Thaddeus Cahill tarafından bulunmuştur. 1920'de Leon Theremin tarafından "Theremin" ve 1928'de Maurice Martenot tarafından "Ondes Martenot" geliştirilmiştir. Lee DeForest 1906'daki "Audion(vakum tüpü)" ve 1915'de amplifikatör ve sentezleyicinin önemli bir parçası olan "Elektronik Osilatör"ü bulmuştur. Manyetik Bant ise ilk olarak 1928'de bulunmuş ancak Alman AEG şirketi tarafından geliştirilerek 1935'te ilk "Bant Kayıt Cihazı" olarak piyasaya sürülmüştür. Sentezleyiciler ve bant kaydı Musique Concrète'in ortaya çıkmasında ve elektronik müzikte önemli bir etkiye sahip olmuştur. Daha sonra RCA ve Moog Music şirketleri 1950 ve 1960'larda elektronik müzikte farklı tınlar

üretebilmek için yeni cihazlar geliştirmişlerdir. (Stawarz, 2007, 10) Mikroçipler ve nano teknolojilerin müzikte kullanılmaya başlanmasıyla birlikte, dijital sentezleyiciler ve daha güçlü bilgisayarların kullanımına geçilmiştir. 1979'da Avustralyalı bir firma olan Fairlight CMI, dijital olarak saklanan ses verilerini derlemek ve kullanmak için "dijital sentezleyici"yi geliştirmiştir. Müzik üretimi dijital alana doğru kaymaya başlamış ve 1982'de ilk "Kompakt Disk"ler piyasaya sürülmüştür. 1984'te MIDI (Musical Instrument Digital Interface)'nin piyasaya sürülmesi dijital müzik ve bilgisayar müziği için önemli bir adım olmuştur. Böylece elektronik müzik üretiminde büyük kolaylık sağlanmıştır. Bilgisayarlar ilk olarak 1950'lerin ortalarında müzik uygulamaları ile kullanılmıştır, ancak erken modeller hem büyüktür hem de programlanması zor olmuştur. 1980'lerde CD'lerin(Compact Disc) üretimi ve bilgisayarların yaygınlaşmasıyla birlikte elektronik müzik üretimi oldukça ucuz bir üretim modeli haline gelmiştir. Bu durum günümüzde de geçerliliğini koruyarak daha güçlü ve hızlı bilgisayarlar ile durumu daha da kolaylaştırmıştır. 1986 yılında Miller Puckette tarafından geliştirilen MAX-MSP programı müzisyenlere sahnede canlı performans gerçekleştirme olanağı sağlamıştır. (Stawarz, 2007, 11)

Paris'teki Studio d'Essai'nin yayıncısı ve kurucusu olan Pierre Shaffer, 1948 yılında, gramafon kaydı ile uğraşırken, plak üzerinde oluşmuş toz ve çiziklerin kaydı bozması sonucu takılıp tekrarlanması, ileri atlaması gibi deforme olmuş tınıdan ilham alarak kendi deyimiyle tesadüfi bir şekilde "Musique Concrete"i keşfetmiştir. Pierre Schaeffer ve Pierre Henry 1949'da bir araya gelerek "Groupe de Recherche de Musique Concrete"i kurmuşlardır. (Stawarz, 2007, 3) Manyetik bant üzerinde müzik oluşturmaya, kaydedilmiş sesleri manuel olarak manipüle etme ve düzenleme yollarını denemeye başlamışlardır. Pierre Boulez, Karlheinz Stockhausen, Oliver Messiaen, Darius Milhaud ve Edgard Varese gibi besteciler GRMC stüdyosunda pek çok kayıt çalışması gerçekleştirmiştir. (Stawarz, 2007, 4) 1950'lerin başında Schaeffer'in stüdyosu Oliver Messiaen, Edgard Varese ve Karlheinz Stockhausen gibi dönemin ünlü bestecileri için bir çalışma ortamı haline gelmiştir. Stockhausen 1952 yılında d'Essai Stüdyosu'nda fonojen ile ilk elektroakustik çalışması olan "Etüde"ü bestelemiştir.

Bantlarla yapılan çalışmalar ve elektronik sesler tüm dünyaya yayılmış ve yavaşça popüler kültüre sızmaya başlamıştır. Elektronik müzikte yeni gelişmeler; beraberinde, belirli bir müzikal fıkre sahip zaman kesitinin tekrarlanması ile elde edilen loopların (döngü) ortaya çıkmasını sağlamıştır. Manuel olarak üretilen looplar günümüzde bilgisayar programlarıyla zahmetsizce yapılabilmektedir. Akustik bir enstrüman tarafından seslendirilen tekrarlarda tempo ya da gürlükte mutlaka değişiklikler duyulmakta ancak elektronik bir ortamda looplar yardımıyla yapılan tekrarlar birebir aynı olarak duyulmaktadır.

1960'larda savaş sonrası özellikle Avrupa ve Amerika'da toplumsal olarak daha aktivist ve yeni fikirlere açık sosyokültürel bir ortam vardır. Bu durum müzik için de geçerlidir. Steve Reich, La monte Young, Philip Glass, Terry Riley gibi Minimalist bestecilerin ticari başarıları da bu süre zarfında popüler müzik üzerinde büyük bir etki yaratmıştır.

Deneysel müzik türlerini tanımlamak için kullanılan Krautrock, Almanya'da 1960'ların sonunda ortaya çıkmış ve özellikle 70'lerde İngiltere'de popülerliğe ulaşmıştır. Gitarlarda sentezleyiciler ve elektronik dokular yaygın olarak kullanılır. Elektronik donanım ve daha sonra da yazılımın ucuzlaştırılması yeni pop, rock ve elektronik müzik programlarının patlamasına neden olmuştur.

Detroit'te doğan Susumu Yokota 1980'lerin sonundan itibaren Minimalizmi yeni oluşan "Tekno" kültürüyle birleştirmiştir. Yaptığı çalışmalarla Amerika'daki birçok Minimalist DJ ve prodüktöre öncülük etmiştir. Bu isimler arasında Ryuichi Sakamoto, Ryoji Ikeda gibi Japonların yanı sıra Kanadalı ünlü prodüktör "Plastikman" olarak bilinen Richie Hawtin de bulunmaktadır. Hawtin, 1990'larda "Minimalist Tekno" akımının gelişiminde ve tüm dünyaya yayılmasında önemli bir etkiye sahip olmuştur. Almanya'dan çıkan bazı elektronik müzik grupları arasında; Kraftwerk, NEU!, Tangerine Dream ve Einstürzende Neubauten gibi isimler yer alır. Bu grupların müzikleri sadece Almanya ve Avrupa'da değil tüm dünyada ilgi görür ve büyük kitlelere ulaşır.

Elektronik müzik, Minimal Müziğin armoni ve formdaki sadeliğinin, popüler müziğe üretim aşamasında kolaylık getirmesinin yanı sıra, dinleyicilere kolayca ulaşabilmesi ve finansal anlamda grup müziğine nazaran maliyetinin daha düşük olması nedeniyle, albüm şirketleri tarafından kolayca benimsenmiştir. Bu gibi nedenlerden dolayı tercih edilen ve teşvik edilen bir tür olmuştur. Almanya'da kurulan ve bu türü destekleyen plak şirketlerinin ardından "Minimalist Tekno" tüm Avrupa'ya yayılır.

Sentezleyicilerin ve dijital enstrümanların yavaş yavaş müziğe dahil olmasıyla birlikte gece klüplerinde DJ'ler looplar yardımıyla müzik yapmaya başlar. Plak çalar, başlı başına bir enstrüman olarak kullanılır. (Stawarz, 2007, 7) Tekno

ve House müzisyenleri ilk elektronik müzik enstrümanlarından biri olan Roland TB-303 sentezleyiciyi çalışmalarında kullanmaya başlar ve ortaya Acid House türü müzik çıkar. Acid House 80'lerde dans müziği kültüründe büyük bir etkiye sahip olmuştur. 1990'ların sonlarına doğru The Orb ve Aphex Twin gibi deneysel tınılara yönelen müzisyenler, Ambient türünden etkilenen ve Chill-Out ya da diğer adıyla IDM (Intelligent Dance Music) müzik türünde çalışmalar yapmaya başlamışlardır. (Stawarz, 2007, 8-9) Bu müzik türü kompleks davullar ve etkileyici melodilerin birleşiminden oluşmaktadır. Aphex Twin ve Autechre, elektronik müzik türünde yaptıkları etkileyici deneysel kompozisyonlarla bu türün en önemli müzik prodüktörleri arasında yerlerini almışlardır.

2000'li yıllarda ise Minimalizm yeniden House akımıyla fakat bu defa farklı bir şekilde birleştirilir. Ricardo Villalobos, Akufen, Vladislav Delay, Michael Mayer, Dimbiman ve Isolee "Minimalist House" akımının yeni öncüleri olarak kabul edilir. Almanya'da yeşeren bu akım günümüzde kendini "Minimalist Tech House" olarak gösterir. (Wordpress, 2013)

Autechre olarak bilinen Sean Booth ve Rob Brown'un, "Incunabula" ve "Amber" albümleri, Steve Reich'in Minimalizminden etkilendikleri Minimal Tekno türünde albümlerdir. "Chiastic Slide" albümünde faz kaydırma tekniği kullanılmıştır. Dijital vuruşlar ve tekrarlayan seslerden üretilen bir müzik ortaya çıkmaktadır. (Scaruffi, 2017)

Monolake ve The Field gibi bazı Tekno müzisyenlerinin çalışmaları Glass'ın Minimalist yaklaşımına benzerlik göstermektedir. (Lehto, 2017, 9) Monolake'in 1999'da çıkardığı "Gobi" isimli bir parçalık EP'si, deneysel ve Ambient kategorisinde satışa sunulmuştur. Bu EP'de ritim belirsizdir, bu nedenle durağan bir his uyandırır ve kullanılan materyal ile müziğin tamamı ele alındığında Minimal olduğu söylenebilir. 2003'te çıkardığı "Momentum" ve 2001'de çıkardığı "Cinemascope" albümlerinde yer alan parçalar Minimalistlerdeki gibi bol tekrarlı, ritmin ön planda olduğu ve hipnotik bir etkidedir. The Field'in 2007 çıkışlı "From Here We Go Sublime" albümünde yer alan "Mobilia"da yavaş yavaş açılan melodik ve ritmik bir faz kullanılmıştır. (Lehto, 2017, 10) Ritimler değişkenlik gösterebilir. Her iki örnek de hipnotik ve tekrarlayan looplardan oluşan basit yapıdadır. The Orb, Minimal Müzikten etkilenerek, Reich'in 1987 yılında yayınlanan "Electric Counterpoint" adlı eserini elektronik müziğe uygun olarak remiklemiştir. The Orb'un bu remixi orijinalinden çok daha fazla insan tarafından bilinmektedir. Reich, daha sonra eserlerinin farklı DJ'ler tarafından remiklendiği "Reich Remixed" adlı bir albüm yayınlar. Buna benzer bir şekilde Four Tet'in (Kieran Hebden) 2001'de piyasaya sürdüğü "Pause" albümünde yer alan çoğu parçada Minimalist etkileri duymak mümkündür. 2012 yılında çıkardığı "Pink" albümü de ritmin ön planda olduğu, bol tekrarlı duyusuyla, Minimalist etkideki elektronik müziklere uygun bir örnektir. Ambient ve Drum'n'Bass sanatçısı Aphex Twin, 1992 çıkışlı "Selected Ambient WorksII" albümünde Glass'tan ve Reich'in müziğinden etkilendiğini belirtmiştir. Albümde yer alan parçalarda tekrarlardan oluşan bir form anlayışı hâkimdir. Müzik adım adım ustalıklı evrilir. Bu albümde, Reich'in ilk olarak 1980 yılında "Come Out" adlı eserinde uyguladığı evreleme (phasing) tekniği, tekrarlı form ve bunun yanı sıra, insan sesinin manüpilasyonu da duyulur. Birkaç istisna dışında SAW2'de melodik evreleme ile ritim yaratılmıştır. Tema, Reich'ta olduğu kadar gelişmiş değildir, daha primitif bir yapıda kalır. Ancak her iki besteci de geleneksel olmayan modern bir gelişme ile tonal armoniyi kullanmıştır. Aphex Twin'in birlikte çalıştığı isimler arasında Björk, U2, Massive Attack gibi dünya çapında önemli gruplar ve sanatçılar yer alır.

Aphex Twin'in yanı sıra Glass'tan etkilenen diğer müzisyenler arasında Kraftwerk, Neu, Tangerine Dreams, David Bowie, Brian Eno ve Donna Summer gibi önemli isimler yer almaktadır. Tekno'nun hızlı vuruşları ve tekrarlayan kesitleri teknolojik sekvensörler ve midilerle birlikte, akustik kayıtlara göre çok daha kolayca üretilmektedir. Elektronik müzik prodüktörlerine göre Minimalist stil "Elektronica" türü için öncül olarak tanımlanır. (Carter, 2008, 62)

Reich'in ilk bant çalışmaları, özellikle de "It's Gonna Rain" (1965) ve "Come Out" (1966), Amerikalı DJ'lerin ve Dj Spooky gibi Hip-Hop sanatçılarının modern cut-up (kes-yapıştır) tekniği üzerinde önemli bir etki yaratmıştır. Carter'in tezinde yazdığı üzere McClary, Minimalizmin yirminci yüzyıl müzik akımları içerisinde Hip-Hop ve Elektronik müziğin temelini oluşturduğunu belirtmiştir. (Carter, 2008, 63) Hip-Hop' ı diğer türlerden farklı kılan özellik, tekrarı ve önceden kaydedilmiş sesleri kullanmış olmasıdır. Hip-Hop Minimalist Müziğin karakteristik unsurlarıyla benzer bir uyum içerisindedir. Reich'in da kullandığı loopları kullanarak biraz daha farklı bir şekilde, tekrarlı bir alt yapı üstüne konuşma üslubu ile ritmik bir uyum yakalanmaya çalışılır. Hip-Hop'taki breakbeat (düzensiz ritim tekniği) kullanımı Minimalist stilin unsurlarıyla güçlü bir uyum içerisindedir. Tekrarları yaratmak için loop cihazları kullanılır. Katz bunu şöyle açıklamıştır: "Steve Reich'in San Francisco'daki bant looplarını denedikten on yıl sonra Bronx' taki Hip-Hop DJ'leri, aynı plağın iki kopyası arasında kendi döner tablasında(turtable) ileri-geri geçiş yaparak bir müzik parçasının süresiz olarak tekrar edilebileceğini buldu. Bu tekrarlanan müzik parçaları da looplar olarak adlandırıldı ve rap müzikte enstrümantal eşlikteki temel yapısal birim haline geldi" (Carter, 2008, 79-

80) Katz'ın bu açıklamasına ilaveten bu durumun hemen hemen tüm elektronik dans müziği türleri için geçerli olduğu söylenebilir.

Bir diğer elektronik müzik türü olan Trance Müzik'te ekrarlarla dinleyicide kaybolma hissi uyandırılmasına önem verilmiştir. Bu etki temporal lob, hipokampus ve amigdala'nın şiddetli aktivasyonu veya tekrarlayan hiper stimülasyonu, bilinç durumlarının değişmiş hallerine neden olabilir. (Agres, 2017, 2) Tekrarlayan ritmik unsurlar, beyin ağlarının dinamik olarak yeniden yapılandırılmasına ve potansiyel olarak altta yatan trans durumlarına neden olabilir. Böylece dinleyiciler de bu durumdan haz alıyor olabilir.

Erken dönem IDM kayıtlarında ağırlıklı olarak diyatonik armoni, minimal vuruşlar(beatler), tekrarlayan melodiler, uzun süreli devam eden salkım akorlar ve bas yürüyüşleri(drone) yer alır. Benzer diğer bir nokta da, tekrarlarla birlikte motiflerin basitten karmaşığa doğru gelişimidir. (Carter, 2008, 112) Örneğin House müzik doğası gereği modülerdir ve besteleme sürecinde ekleme ve çıkarmalardan meydana gelmektedir.

Dub, Disko, Hip-Hop ile başlayan ve Elektronica ile devam eden türlerin hepsinde elektronik elementler tekrarlı olarak kullanılmıştır.

- a) Ritim, genel olarak melodi ve armoniden daha baskındır.
- b) Müzikal olmayan ses ve gürültüler kullanılır.
- c) Tekrar, form olarak kullanılır.
- d) Statik, durağan armoni tercih edilir.
- e) Minimal bir armoni üzerine basit melodilerden oluşur.
- f) Eklemeli ve çıkarmalı bir besteleme yöntemi kullanılır.
- g) Genişleyen bir form kullanılır.
- h) Bir tür trans ile hipnotik bir etki yaratılmak istenir.

Yukarıda sayılan özellikler Minimalist Müzikteki özelliklerle pek çok açıdan örtüşür. Kullanılan materyalin farklılığı elektronik müzikte çok geniş tını üretimine imkân vermektedir. Bu durum, elektronik müziği tını olarak 60'lardaki Minimalistlerin müziklerindeki tınılardan daha zengin yapmaktadır. Buna karşın akademik ve felsefik açıdan zayıf kalmaktadır.

Genel olarak bakıldığında elektronik müzik prodüktörleri, Reich ile benzer besteleme tekniği kullanırlar. Tekrarlamamanın kullanılması Electronica'nın temel bir özelliğidir. Robin Rimbaud (aka-Scanner), kompozisyonlarında Terry Riley ve Steve Reich'in tekrarlamalarından etkilendiğini belirtmiştir. (Carter, 2008, 157) DJ Spooky'nin (Paul Miller) çalışmalarının çoğunda tekrar, statik armoni ve ritmik yapı kullanımı Minimalist bestecilerin kullandığı teknikle örtüşmektedir. (Carter, 2008, 190)

Minimalizm ve Electronica'da, deneysel müzik geleneğinin etkisinden ziyade, piyasa güçleri ve maddi teşviklerin etkisi büyük olmuştur. Piyasa güçleri ayrıca Dub Reggae ve Hip-Hop' taki müzik materyalinin tekrarlı kullanımı ile House ve Tekno'da elektronik materyalin kullanımını önemli ölçüde etkilemiştir. Klüp patronları arasında yeni müzikler için yüksek bir talep vardı. Çünkü bu yeni müziği üretmek için elektronik materyal ve önceden kaydedilmiş malzeme ile daha az emek harcanarak, gerçek müzisyenlere gereksinim duyulmadan daha ucuza müzik üretilabiliyordu. Üstelik dinleyici de bu durumdan memnun görünüyordu. Sahnede sadece bir kişi ile büyük kitleleri transa geçirecek kadar etkili bir müzik yaratılarak saatlerce dans edilebilir bir eğlence ortamı oluşturulabiliyordu. Bu durum klüp sahipleri için adeta bulunmaz bir fırsattı.

Elektronik müziğin yanı sıra Minimalist stil, Rock müzikte; Velvet Underground, John Cale, Tony Conrad ve Popol Vuh ile, Caz'da; Mal Waldorn, John Surman, Marilyn Crispell, Keith Jarrett, Terje Rypdal, Jan Garbarek, Giovanni Di Domenico, Trygve Seim, Arve Henriksen, Eberhard Weber, Richie Beirach, Susanne Abbuehl ve Nik Bartsch ile anılır. (Botha, 2017, 8)

SONUÇ

Yapılan araştırmalar, analizler ve kaynak taramaları sonucunda Minimalizmin günümüzde sadece yaşam alanlarına sunduğu yalınlıkla değil aynı zamanda, özellikle elektronik müzik türlerinde yarattığı sadelik fikriyle de etkisini sürdürdüğü görülmektedir. Müzikteki bu etkinin günümüze kadar ulaşmasında ve devam etmesinde sayılabilecek en önemli faktörler; dinleyiciye kolay ulaşması, üretim maliyetinin düşük olması, eğlence sektöründe talep görmesi ve belki de en önemlisi dinleyiciyi meditatif bir etkiyle büyülemesidir. Müzikte ulaşılmak istenen sadelik yalınlık anlayışı, dinleyicide hipnotik etki oluşturması suretiyle, belirgin bir odak algısından uzaklaştırmayı hedefler.

Ritmin Psikoakustik etkisi dinleyicide bir tür trans etkisi yaratmakta ve hipnotik bir duygu durumuna neden olmaktadır. Bu etki hem Minimalizmde hem de elektronik müzikte hissedilebilmektedir. Her iki türde de eserler, belirgin bir motifin ya da tonalite hissini baskınlığından uzak, devinimsel bir dönüşüm hissiyle sürekli ancak fark edilemeyen bir değişim geçirmektedirler. Minimalistler bunu partitür üzerinde sunarken elektronik müzisyenler dijital ortamda müzik programlarıyla “loop” adı verilen küçük motiflerin art arda getirilerek, yavaşça değiştirilmesi şeklinde gerçekleştirirler. Bu tekniğin kökenine inildiğinde, ritmik dokunun hakimiyeti görülmektedir. Minimalizmde kullanılan sade armoni ve form ve formda uygulanan evreleme tekniğinin yanı sıra ritim hepsinden çok daha önemlidir. IDM ve Ambient gibi alt türlerine ilham kaynağı olmuş ve öncülük etmiştir.

KAYNAKÇA:

Botha, M.2017, **A Theory of Minimalism**, London, Bloomsbury Publishing

Carter, D.2008, **Clever Children: The Sons and Daughters of Experimental Music?.** Queensland Conservatorium Griffith University,Tez

Eaton, R.M.D.2008, **Unheard Minimalisms:The Functions of the Minimalist Technique in Film**, The University of Texas at Austin, Tez

Stawarz, J. 2007, **Redefining Electro-Acoustic: Applying Techniques From Electronic Music to the Composition of Pivot, an Acoustic Work for Percussion Quartet**, Edith Cowan University, Tez

Emmerson, S. 2007, **Living Electronic Music**, De Montfort University, Leicester UK, Hampshire, Ashgate Publishing Limited, Tez

Young, A. 2007, **Rhythm in Electronic Music**, Canada, Éditions Musique SISYPHE, DOI: 10.13140, Tez

Kavuşan K., 14.12.2012, **Minimal Müziğin İsim Babası Michael Nyman**, Akşam Gazetesi, İstanbul

Agres, K. , Dorien Herremans vd. 10.01.2017, **Harmonic Structure Predicts the Enjoyment of Uplifting Trance Music**, Frontiers in Psychology, DOI: 10.3389/fpsyg.2016.01999

Strickland, E. 2000, **Minimalism Origins**, Bloomington, Indiana University Press, ISBN:978-0-253-21388-4

Elektronik Kaynaklar

<https://nmbx.newmusicusa.org/minimal-music-maximal-impact/2/>

nook.at/minimal/en/repetition

<https://www.scaruffi.com/vol7/fridge.html>

<https://www.scaruffi.com/vol6/autechre.html>

<https://tr.wordpress.com/>

<http://www.ottolehto.com/wp-content/uploads/2014/01/Otto-Lehto-Minimalism-Philip-Glass-Electronic-Aesthetics.pdf>

